

OPBOUW

weekblad tot opbouw van het gereformeerde leven
uitgave van de gereformeerde persvereniging „opbouw”

red. en sekr. riouwstraat 59, wormerveer

adm.: kon. wilhelminalaan 38, leersum

A. H. ALGRA — SLIEDRECHT

Kruimkens van 's Heren tafel

**„Zeker, Here,
de honden eten immers
ook onder de tafel
van de kruimels
der kinderen.”**

Marcus 7, 28.

In onze gemeente werd vorige week gevierd de bediening van de doop aan Raimon Offereins, een aangenomen kind. Hij hoort er nu helemaal bij. Dit moest gevierd worden. De preek ging over de Syro-Fenicische vrouw en haar dochttertje. Mattheüs noemt haar een Kananese vrouw.

Marcus zegt dat ze een Griekse was. Hij zal wel bedoeld hebben: een Hellenistische vrouw. Op school lazten wij indertijd een boek van Wagenvoort, „Varia Vita” en daarin werd genoemd als één van de eigenaardigheden van de Hellenistische cultuur, dat ze romantisch was en dweepte met het kind.

Ouders die het een beetje doen konden, kochten kinderen op. Niet alleen als speelkameraadjes voor hun eigen kinderen, maar vooral ook als speelgoed voor zichzelf. Dat leidde soms tot buitensporigheden, maar het was nu eenmaal mode in die tijd; een rage.

We maken het, nu veel meer dan vroeger, mee, dat ouders kinderen aannemen. Romantiek is er niet meer bij. Er wordt serieus met de ouders over gesproken, dat het aannemen van één of meer kinderen heel wat vraagt en in veel opzichten erg moeilijk kan zijn. Daar zijn de ouders dan ook wel van doordrongen. Ze kunnen het alleen, en ze mógen het alleen doen, wanneer het hun om het kind gaat en niet om zichzelf. Het motief is: Redt een kind! Voor ouders, die de Here vrezen, is dat motief bekrond door het weten, dat ze iets mogen doen, om het kind te redden van de ondergang, door het binnen te dragen in het Verbond van God

en door het bekend en vertrouwd te maken met de Bijbel en met onze Here Jezus Christus.

Je krijgt tegenwoordig de indruk, dat jonge mensen hun gezin niet meer zien als een gesloten bolwerk, waar niemand gemakkelijk van buitenaf inkomt. Typerend vond ik het bijvoorbeeld, dat vorig jaar een bruidspaar hier, als trouwtekst vroeg: „Legt U toe op de gastvrijheid”, Rom. 12, 13. Ik had nog nooit eerder voor een huwelijksbevestiging een tekst opgekregen in dit genre.

Over die Kananese vrouw vertelt Mattheüs, dat ze de Here Jezus naliiep en nariiep. Dat is tenminste de klacht van de discipelen. Hij is uitgeweken naar het gebied van Syro-Fenicië, het land van Tyrus en Sidon. Uitgeweken, ja, zo mag je het wel zeggen. „Hij trok zich terug”. Hij moest er eens uit. Het was na het twistgesprek met Farizeëen en Schriftgeleerden, die er apart voor uit Jeruzalem gekomen waren. Dat Joods-theologische gesprek heeft onze Here zoveel gedaan, dat Hij zich terugtrekt naar het buitenland. Hij moet dit eerst kwijt, voordat Hij weer onder de Israëlieten verkeren kan. Hij is, zouden wij zeggen, voor de mensen van de eigen kerk dichtgeklapt, omdat ze zo vijandig en wettisch tegenover Hem stonden. We zouden denken: nu wendt Hij zich tot de heidenen, om hun de blijde boodschap te brengen.

Maar dat toch ook weer niet. Hij zegt tegen de leerlingen en tegen de vrouw, dat Hij slecht gezonden is tot de verloren schapen van het huis Israëls. Zij houden de eerste rechten. Zoals de Here het stelt is het eigenlijk, dat zij tot dan het alleen-recht hebben. De trouw aan Zijn opdracht is bij de Here uitzonderlijk. Ook Zijn liefde tot zijn broeders en zusters. Tot hen, die deel hebben, samen met Hem, in het verbond van God. Hij stapte niet zo maar over naar een ander volk, wanneer Zijn eigen gemeente Hem niet genoeg waardeert en wanneer Hij daar tegenstand ondervindt. Toch maakt Hij

wel onderscheid, want Hij spreekt niet over heel het Joodse volk; Hij zegt niet, dat Hij daartoe gezonden is. Nu niet meer. Hij is slechts gezonden, nú, tot de verloren schapen van dat volk. Zo kan een herder wel eens bij de kudde blijven, louter en alleen om enkele verloren schapen, die hij terugvinden wil en dat, ondanks alle miskenning die hij van de zijde van de gemeente ondergaat. Daarvan zijn in de recente kerkgeschiedenis wel voorbeelden aan te wijzen. Calvijn was er ook een goed voorbeeld van. Navolgers van Christus.

De woorden die Jezus zegt, hebben niet het effect, dat de vrouw zich teleurgesteld afwendt. Ze houdt vol. Ze smeekt om de genezing van haar dochter, die deerlijk van de duivel bezeten is. Wanneer de Here Jezus haar afgewezen heeft, denkt zij niet: het mag dus blijkbaar niet zo zijn, dat er ook voor mijn kind en mij wat is bij Hem. Wanneer de Here Jezus zegt dat het niet gepast is om het brood van de kinderen aan de honden te geven, dan zegt ze: „Zeker, Here, maar de honden eten immers van de kruimels, die van de tafel van hun meesters vallen.”

Als zij geweten had, hoe de Jeruzalemse heren over Jezus dachten, zou zij misschien gezegd hebben: de kinderen lusten hun brood niet; geef het dus maar aan de honden. Het Evangelie, dat is vaak iets waar de kinderen geen brood van lusten, maar de honden wel.

Toen zei de Here: „Vrouw, groot is uw geloof.”

Een Gereformeerde hoogleraar heeft daarover het één en ander gezegd in zijn commentaar op Mattheüs. Je moest in het midden laten of het geloof van de Kananese vrouw een wondergeloof was, dan wel een zaligmakend geloof.

Over de geschiedenis van die vrouw zegt hij trouwens ook, dat je niet moet denken, dat de Here zich door de vrouw liet verbidden. Onze jongens en meisjes die aan bijbelstudie doen, zullen wel niet kunnen begrijpen wat die man met zulke zinnen bedoelt. Het pleit voor hen, dat ze het niet snappen. Zij gaan in ieder geval anders met de bijbel om, dan velen van een vorig geslacht dat deden. De Here Jezus zegt: „Vrouw, wat heb jij een groot geloof”, en dan gaat een theoloog kijken of ze wel het echte geloof heeft, want met een wondergeloof kom je er niet. Maar je bent dan wel in de weer, om Jezus' verraste roep af te zwakken. En over

dát „verbidden” gesproken, als het dát niet is, wat dan wel? Mattheüs en Marcus zijn beiden duidelijk genoeg. De Here weigert eerst beslist om de vrouw te helpen. Het hoort niet tot Zijn taak, zegt Hij, en het is onbehoorlijk om het brood der kinderen te nemen en aan de hondjes te geven. Toch helpt Hij de vrouw, wanneer ze volhoudt en Hem een andere kant opduwt, met een gevatte aanvulling op het beeld dat Hij gebruikte. Wanneer we de bijbel in zijn levendheid aan het woord laten, dan leren we, ook door deze geschiedenis, ánders bidden, dan met de gebruikelijke afzwakkingen, als daar zijn: „Mocht het in Uw Raad bestaan”, of: „Doe Gij wat U behaagt”. Hoewel onze kinderen deze dingen niet begrijpen, nl. hoe een professor zo vreemd omgaan kan met de bijbelse geschiedenis, de ouderen herinneren zich bij die opmerkingen over wondergeloof en zaligmakend geloof, en over het „feit” dat God zich niet laat verbidden, de ouderen herinneren zich dat hoe veelal in de jaren dertig zó geprekeerd werd. In de Kerkbode van Noord- en Zuid-Holland heeft ds Janse van Zaandam daar kort geleden van verteld. Het is in „Saamhorig” overgenomen. Hoe hij bijv. na een preek over de toorn van God die ook kan zijn over Zijn kinderen, te horen kreeg: „U moet niet denken, dat we een rimpeling in God teweeg brengen”.

De twee evangelisten betuigen ons, dat de Here Jezus op afstand het meisje van de duivel verlostte. Toen de vrouw thuiskwam, lag het kind rustig in bed; het was eindelijk weer zichzelf. De boze geest was uitgevaren. In geen velden of wegen meer te bekennen. „Om dit woord, ga heen” had de Here gezegd. Je kunt er versteld van staan, hoeveel kracht de Here heeft, maar ook, hoeveel kracht aan het gebed verleend wordt. Jac. 5, 16.

En het heil in die genezing of bevrijding, ging dan toch maar tot een heidens meisje uit. Dat was een teken, dat naar de toekomst wees, want het zal Tyrus draaglijker zijn in de dag des oordeels dan Bethsaida. Vanwege dat grote geloof, dat daar gevonden werd. Het geloof in de reddende kracht en liefde van de Here. In Galilea en Juda vond je dat geloof niet zo; althans bij weinigen. Honden zijn vaak hongeriger dan de eigen kinderen.

Discussie over dienstweigering

(5)

Antwoord aan drs K. Goudriaan

Historisch lezen

Het bijbelgebruik onder ons, of het nu het Oude of het Nieuwe Testament betrof, is wel eens te weinig *historisch* geweest. Alsof de Schrift altijd en overal uitspraken deed, die een algemene geldigheid hebben. Natuurlijk zijn er zulke uitspraken: we moeten met behulp van het historische niet alles relativiseren. Dan worden de gelovigen terecht kopschuw van dat historisch lezen van de Heilige Schrift. Maar het is aan de bijbel toch ook te merken, dat hij ingaat op historische situaties en dan dingen zegt die niet voor alle tijden op dezelfde wijze geldig zijn.

De vorige maal heb ik geschreven dat het O.T. niet zomaar op onhistorische wijze allerlei aanwijzingen over het politieke leven geeft, maar dat het van een geschiedenis vertelt die ergens op uitloopt. In het O.T. is de overheid een 'wij', heb ik gezegd, maar dat geldt ook alleen maar voor bepaalde periodes. Bij Abraham was dat niet het geval en na de ballingschap ook niet. Na de ballingschap trouwens heb je de situatie van een *halve* zelfstandigheid onder de Perzen, de Grieken en de Romeinen. God heet bij Ezra en Nehemia 'de God *des hemels*'. Dat zou kunnen samenhangen met een gevoel van vreemdelingschap. Toch belette hen dat nog niet, een joods gemeenbest in te richten met een zekere politieke structuur. In de visioenen van Daniël zien wij het bestaande overheidsgezag verslechteren, eigenlijk verduivelen. 'Kerk' en 'staat' zijn bezig uiteen te groeien, een proces dat na de makabeese opleving van het oude ideaal versneld doorgaat.

Het Nieuwe Testament

Dan komt het N.T., de prediking van het koninkrijk der hemelen. Wij vergeten wel eens, dat het N.T. behalve van het begin van iets nieuws ook vertelt van het einde van iets ouds. Jezus Christus staat niet alleen aan het begin van de n.t.ische periode, maar ook aan het eind van de o.t.ische. Zijn aardse dienst vindt plaats in de eindfase van het Joodse bestel. Zijn prediking van het koninkrijk *der hemelen* knoopt aan bij de teleurstelling die het volk van God opgedaan

heeft met het koninkrijk en de koninkrijken van deze aarde. Het moet nu alles van boven, vanuit Gods wereld komen. De aardse overheid wordt daardoor duidelijk een 'zij', in plaats van een 'wij'. Dat is ook het geval in het bekende woord van de Here: „Geef dan de keizer wat des keizers is en Gode wat Gods is.” (Mrc. 12 : 17). Er zit iets van afstand nemen in deze spreuk, het tegendeel van zich met de keizer en zijn belangen identificeren. Het zijn twee werelden geworden: die van de keizer en die van God en het is volstrekt niet onduidelijk in welke van die twee Christus leeft.

Eigenaardig genoeg stuit je op die twee werelden veel minder in het woord van Petrus: „vreest God, eert de keizer” (1 Petr. 2 : 17) want in dit vermaan kun je God nog in het verlengde van de keizer zien of wel de keizer in rechte lijn onder God. Maar dit woord van Petrus is dan ook buiten Palestina gezegd. Het geldt wel dezelfde romeinse keizer, maar diens gezag heeft in Israël, het oude koninkrijk Gods, een meer Gode vijandig karakter. Buiten Israël is het voorlopig neutraler. In het Israël van Jezus' dagen is alles meer eindtijdelijk.

Golgotha

Dit is goed duidelijk te maken aan de afloop van Jezus' dienst op aarde, Zijn kruisdood op Golgotha. Dezelfde Petrus, die later buiten Palestina zich enigszins positief lijkt op te stellen tegenover het overheidsgezag (al moeten wij de passages over het lijden van de gemeent in 1 Petrus niet over het hoofd zien) — diezelfde Petrus horen we nog naschrikken, als hij samen met de jonge gemeente in Jeruzalem terugziet op wat de overheden met Jezus gedaan hebben en op de nasleep daarvan voor de eerste christenen: „Waarom hebben de heidenen gewoed en de volken ijdele raad bedacht? De koningen der aarde hebben zich opgesteld en de oversten zijn tesamen vergaderd tegen de Here en tegen zijn Gezalfde. Want inderdaad zijn in deze stad vergaderd tegen uw heilige knecht Jezus, die Gij gezalfd hebt, Herodes zowel als Pontius Pilatus met de heidenen en de volken van Israël...”. 'In deze stad' — bedoeld is Jeruzalem — heeft het rond-

te vinden is (Jes. 55 : 6), dat wil zeggen (kantt.) 'terwijl Hij zijn goedertierenheid de arme zondaren aanbiedt, hen tot boete en bekering nodigende'.

Die Mij vroeg zoeken zullen

Mij vinden

Dit bekende Schriftwoord wordt nog al eens misverstaan, en dan ook verkeerd toegepast. Men leest er dan de opwekking in, om de HERE toch vooral in onze jeugdijaren te zoeken. Dus een woord speciaal voor jonge mensen bedoeld. Met de belofte, dat de HERE zich dan bijzonder door ons laat vinden.

Wie echter aandacht heeft voor het bijbelse spraakgebruik, verstaat dat het 'vroeg zoeken' van de HERE iets anders zeggen wil, zoals ook de kanttekeningen in onze Statenvertaling reeds aangeven. Het betekent de HERE met ijver en naarstigheid zoeken (vergelijk: Job 7 : 21 en Spr. 7 : 15 met de kantt.). In de Nieuwe Vertaling leest u dan ook: *ijverig zoeken*.

Wie de HERE naarstig zoekt, hetzij hij jong of oud is, hij bezit de belofte, dat hij de HERE ook vinden zal. En daarom: Zoekt de Here, terwijl Hij

Op de sabbat naar de synagoge — gelijk Hij dat gewoon was

Onze Heer Jezus ging in Nazareth op de sabbat naar de synagoge. Met de volksgenoten mee. Zo was het zijn gewoonte. Dit laatste zegt de evangelist Lukas er nadrukkelijk bij (Luk. 4 : 16).

Ook al overtrof Jezus in kennis en verstand van de Heilige Schriften allen, die daar in de synagoge de Schrift uitlegden, — ook al zal Hij het vaak met de farizeeuwse uitlegging en wettische toepassing niet eens zijn geweest, — ook al zal zijn rechtvaardige ziel zich wel eens gekweld hebben onder de prediking, zo dikwijls een voorganger niet recht sprak van zijn Vader in de hemelen, — toch bleef Hij 'ter kerk' gaan. Tot men Hem in vijandschap uitwierp. Heeft dit ook ons als discipelen des Heren, niet veel te zeggen?

De ware kerkelijke gemeenschap

„Ik ben een metgezel van alle die U vrezen en van hen die uw bevelen onderhouden”. Psalm 119 : 63.

B. Telder, Bilthoven

om Jezus verschrikkelijk eindtijdelijk gedonderd. En het waren met name de overheden die de maskers aftrouwen en een demonisch-antichristelijk gelaat toonden.

Deze eindtijdelijke toespitsing van het gebeuren, die we in de evangeliën en het eerste deel van Handelingen meemaken, ontbreekt in de brieven van het N.T. Daar zijn we na de flesse-hals van Golgotha in een nieuwe ruimte gesteld. De overheden zijn ook daar bepaald niet vriendelijk, maar minder demonisch, meer bekeerbaar — zoals op de duur ook gebeurd is.

De kruisiging was in het Palestina van Jezus' dienst op aarde een sterk politiek gekleurde doodstraf. Dat blijkt wel als we Flavius Josefus lezen. Maar ook uit de evangeliën is dat op te maken. Jezus wordt samen met twee terroristen gekruisigd. Daarmee is niet gezegd dat Jezus een terrorist was. Het gezag vergiste zich in Hem. Wel blijkt eruit dat de dood van Jezus in de evangeliën een politieke dimensie had, die in de brieven van Paulus ontbreekt. Bij hem kom je het kruis tegen als het hout der schande en het vloekhout, maar de hellenistische wereld waarin hij werkte kende de kruisiging niet als terroristen-dood. Wat ik wil beweren komt hierop neer, dat je in de evangeliën getuige bent van een eindtijdelijke confrontatie rondom Jezus Christus tussen het rijk van deze aarde en het koninkrijk der hemelen. Blijkens het gesprek tussen Jezus en Pilatus — een voluit *politiek* gesprek! — gaat het in deze confrontatie om de *waarheid*. „Hiertoe ben Ik geboren en hiertoe ben Ik in de wereld gekomen, opdat Ik voor de

waarheid zou getuigen” (Joh. 19 : 37). Het rijk van deze aarde is op leugen gebaseerd en staat als zodanig onder de vader lèr leugen, de duivel (Joh. 8 : 44).

Nogmaals: het zwaard

Hoe staat het nu bij deze stand van zaken die we in de evangeliën aantreffen met de weerbaarheid? Johannes de Doper zegt tot degenen die in krijgslust waren: „plundert niemand uit en perst niets af en weest tevreden met uw soldij” (Luk. 3 : 14). Inderdaad zegt hij niet dat ze de krijgslust moeten verlaten. Maar een beaming van de krijgslust blijkt er ook niet uit. Bovendien valt hier de opmerking van drs Goudriaan te behartigen, dat het bezettingsleger politie-dienst vervulde.

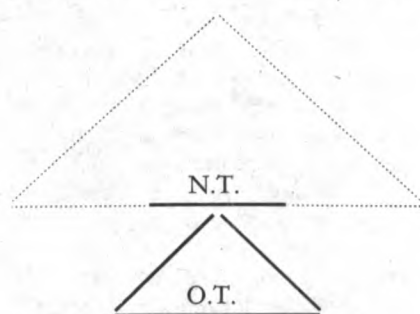
Jezus zelf brengt het wapen-gebruik ter sprake bij zijn arrestatie. Toen sprak Jezus: „dit is uw ure en de macht der duisternis” (Luc. 22 : 53). Dit is misschien wel de zwartste aanduiding van de overheid in de hele Schrift. Jezus denkt daarbij trouwens niet aan de personen, die in dienst van die overheid staan. Hij geneest immers het oor van Malchus en bidt aan het kruis voor de soldaten: Vader, vergeef het hun, want zij weten niet wat zij doen. Toch ziet Hij hier een verduivelde overheid voor zich: macht der duisternis.

Daartegen wil Jezus niet dat er wapens opgenomen worden. „Ik zeg u, de boze niet te weerstaan” — lezen we in de bergrede. Hoe duidelijker een mens of mensen instrument in de

hand van de Boze zijn — de aanduiding 'boze' heeft in de bergrede iets dubbelzinnigs — des te minder is gewapend verzet op z'n plaats. Hier moet ik nu terugkomen op het woord van Jezus in deze samenhang gesproken, waarover ik het in ander verband al had. Het woord van de Here tot Petrus: „breng uw zwaard weder op zijn plaats, want allen die naar het zwaard grijpen zullen door het zwaard omkomen” (Matth. 26 : 52). Dit woord lijkt inderdaad op wat we lezen in Gen. 9 : 6: „wie des mensen bloed vergiet, diens bloed zal door de mens vergoten worden.” En toch, wat een hemelsbreed verschil! In Genesis wordt het overheidsambt ingesteld — politieel en militair, ik zie daarin geen principieel onderscheid. Een juridische dreiging wordt uitgesproken, met een heilige sanctie ter bekrachtiging: „want naar het beeld Gods heeft Hij de mens gemaakt.” Maar in de nacht van Gethsemane zien we het overheidsgezag eindigen als macht der duisternis, naar het woord van ps. 82: „Zij weten niets en begrijpen niets, in duisternis wandelen zij rond; alle grondvesten der aarde wankelen.” Nu klinkt Jezus' woord niet langer als een juridische dreiging, maar als een waarschuwing, dat elk geweld alleen maar een tegengeweld oproept. Het zwaard is onbruikbaar geworden. En let wel: dit zegt de *Koning van Israël*.

Israël als model

De ontwikkeling die ik nu in het Oude Testament tot op Jezus heb proberen te schetsen en die eigenlijk de figuur van een driehoek aanneemt: een brede basis bij Mozes en David en een smal toelopende spits bij Jezus, — keert die nu niet terug op grote schaal in de nieuwtestamentische tijd? Dan wordt dus in het tweede deel van het N.T. de breed aangelegde basis al 'n beetje zichtbaar en kunnen wij de smal toelopende lijnen in onze dagen er bij vermoeden. Aldus:

Het is een poging een raam te vinden waarbinnen bijbelteksten zinvol en zonder willekeur ter sprake kunnen worden gebracht, juist op politiek gebied. In ieder geval kan dit schema ons duidelijk maken, hoe in de kerkgeschiedenis, toen die een politiek aspect kreeg, een nieuw gebruik van het Oude Testament gemaakt is en hoe daardoor een ontwikkelingskracht in onze westerse geschiedenis is komen te liggen, die op de duur situaties teweeg kan brengen vergelijkbaar met die waarvan de evangeliën ons berichten.

In een laatste artikel daarover nog iets.

J. VONKEMAN — RICHMOND (Natal) ZUID-AFRIKA

ZENDING EN OPWEKKINGSBEWEGING (4)

naar aanleiding van
„Dr Kurt E. Koch:
Gott unter den Zelus”

Bantoereligie

Tot dusver hebben we ons in ons verhaal over de opwekkingsbeweging nog slechts indirect met de zending beziggehouden. De revival van Erlo Stegen als beschreven door Dr. Koch, heb ik in 3 artikeltjes van commentaar voorzien maar er nog weinig aandacht aan gegeven dat deze opwekkingsbeweging plaats vindt onder de animistische Zoeloes. Hoe komt een opwekkingsbeweging met zijn grote nadruk op genezingen en uisdrijvingen van demonen bij de Zoeloes over?

We hebben er al kort bij stilgestaan dat de levensbeschouwing van Bantoe-Afrika van Zaïre tot Namibia en van de Swahili in Kenya tot de Xhosa's van de Transkey voluit animistisch is. Het grondthema dat voor een groot deel nog het denken van de stedelijke Bantoe-bevolking beheerst, is dat van de levenskrachten die het menselijk leven omsluiten. De mens die middelpunt en speelbal is van al die krachten, heeft echter het kosmisch vermogen om die krachten in stand te houden, te herstellen en te vermeerderen. Het gaat er hier niet om 'hoe' hij dat voor elkaar krijgt maar hij kan het, hetzij door offers aan de vooroudergeesten te brengen, hetzij door een magisch gebruik te maken van lagere levenskrachten, hetzij door zijn plaats van rang in de maatschappij en in de familiehiërarchie te beschermen, hetzij door medicijnen te kopen om het onwillige meisje waarvan hij houdt, op hem verliefd te maken. Het leven van een mens is een kosmische eenheid waarin de wereld van krachten één geheel vormt als het web van een spin waarvan geen enkele draad kan worden aangeraakt zonder dat het hele netwerk vibreert of zelfs dreigt stuk te scheuren. Het web is voortdurend in beweging, bedreigd als het wordt door tegenkrachten, door boze toverij of door eigen nalatigheid tegenover de voorvadergeesten of door ziekte. Alle vragen van moraal, van goed en slecht, vragen van leven en dood en God, ja zelfs de taal, alles is alleen te verstaan vanuit deze ontologische achtergrond. Verschillende geleerden hebben dan ook al neergeschreven dat Afrika geen theologie maar wel een filosofie bezit. Het boek van Placide

Tempels O.F.M. „Bantuphilosophie”, nu al weer meer dan 20 jaar oud, was eigenlijk het eerste boek dat hier duidelijkheid bracht. Aan alle theologische, ethische, sociologische vragen gaat de filosofie van de krachten vooraf die Tempels bij voorkeur ontologie noemde.

Invloed van het Evangelie

Natuurlijk is het Evangelie al zolang gepredikt in Afrika maar al te zeer is het ingekapseld geraakt in het zo lang niet verstande denkpatroon van levenskrachten. Wie naar de gebeden luistert van veel jonge Christenen hoort achter elkaar de bede: Heer, geef ons kracht. Wordt iemand ziek die al geruime tijd niet naar de kerk is gegaan, hij wordt mogelijk door broeders vermaand met de opmerking: dat komt ervan, de kerk geeft je immers kracht. Valt iemand in zonde, dan wordt er niet gesproken van schuld tegenover God maar van de Satan die hem te sterk was en hem overmocht. Heb ik in een tijd van droogte op Ngwegwe om regen gebeden dan zal mogelijk worden opgemerkt dat het gebed van Vonkeman kennelijk kracht heeft. Nog geen kwartier geleden had ik een gesprek met een vrouw die regelmatig in de kerk komt. Ze heeft eindelijk met wat steekpenningen haar eerste pensioen ontvangen van de staat waarop elke Bantoe van 65 jaar en ouder recht heeft. Twee jaar geleden is ze terecht nog op 54 jaar geschat. Ze was er dus nog lang niet aan toe. Maar nu had ze het voor elkaar. Blij verklaarde ze: „God staat voor niets!” Haar levenskracht is versterkt. Het goede, leert ze, komt van God. Dus God heeft haar dat pensioen verschaft. Die steekpenningen zijn volmaakt onbelangrijk. We moeten ons niet door de getallen in de Christelijke kerken in Afrika in de war laten brengen als zou het heidendom goeddeels verbroken zijn. Als geweldige brokken graniet, hier en daar ernstig aangetast door het Evangelie of ook gescheurd door het hebzuchtig materialisme van het Westen, leven de heidense tradities en patronen dikwijls nog in de kerk voort onzichtbaar weggestoken onder het kleed van Christelijke terminologie en gebeden. En wee ons als we het niet doorhebben!

Het gevaar van de snelle beslissing

We keren tot de opwekkingsbeweging terug. En tot het boek van Dr. Koch

waar we lezen van de vele plotselinge bekeringen. Het moet me van het hart dat ik bij het lezen soms verzucht heb: hadden wij in onze zending toch maar meer van die plotselinge bekeringen! Wat zouden er een dankgebeden opgaan! Wat zou je geweldige zendingsrapporten kunnen schrijven! Maar dan komt de twijfel aan de methode ook weer op. Zal een heiden na een preek van een half uur de Here Jezus zien als zijn verlosser die voor zijn zonde betaalde met zijn bloed en hem nu heiligt door zijn Geest? Of zal hij Christus intrekken in zijn gedachtenwereld van krachten? En Hem primair zien als de Machtige die geneest en over onvoorstelbare kracht beschikt?

Het zou niet de eerste Simon zijn die tot geloof komt en gedoopt wordt „verbijsterd door de tekenen en grote krachten, die hij zag geschieden” (Hand. 8 : 13). Juist de nadruk op genezingen en wonderen in de prediking maakt van Jezus zo licht een krachtfiguur. Maar Hij is toch de Middelaar die ons met God verzoent door zijn bloed? Die bevrijdt van schuld? Het is toch eerst een zaak van recht, van verzoening, van kinderschap, van gerechtigd te worden. Wie het Middelaarschap van Christus tot een zaak van krachtenoverdracht maakt, holt het Evangelie uit. Wie aan de voeten van K. Schilder heeft gezeten komt van dit onderwijs — van primair belang voor het zendingsveld — nooit meer los.

Daarom houd ik mijn twijfels wanneer ik lees van de zovele plotselinge bekeringen. Al die bekeringsverhalen verlopen mij te glanzend. Zoals je het vroeger wel las van die blinde heiden met wie de zendeling een paar minuten praatte, en daar klaarde zijn gezicht al op toen hij hoorde van de vergeving van zonden. Waarom lezen we in de verslagen van opwekkingsbewegingen nooit van degelijk Bijbels onderricht? Het moge waar zijn dat de wind blaast waarheen hij wil maar dat houdt niet in dat het bijbels inzicht de blinde heiden zomaar aanwaait.

Eén van onze oudere Evangelisten zei onlangs dat wie na een eerste of een tweede huisbezoek aan een toverdokter de man al voor de keus stelt nu vóór of tegen Christus te kiezen, vraagt wat God niet vraagt. Zo overvraagt God de mens niet. In eerdere artikelen in Opbouw heb ik er aandacht voor gevraagd dat de keuze tot bekering in Christus pas gerechtvaardigd is nu de prediking van schepping in het begin met de zondeval en laatste oordeel aan het eind. Pas tegenover deze achtergrond wordt het werk van onze Here Jezus Christus verstaanbaar.

Of de Heere dan niet een mens krachtadig kan bekeren in een oogwenk? Wat kan de Heere niet? Maar ik kom weer op mijn vorige artikel terug waarin ik noemde de onttaking van de mens in sommige opwekkingsbewegingen, waar directe influistering van boven en bijzondere leiding soms de plaats innemen van gelovige overleggingen. De Heere

(vervolg op pag. 68 - onderaan)

Gereformeerd Kerkboek?

nog meer tekstcritiek

n.a.v. „Geref. Kerkboek”
i.o.v. GS Kampen-1975

Psalmen, we blijven het zeggen, bestaan uit woord en toon, uit tekst en melodie. Voor ons christenvolk is de tekst echter wel zeer belangrijk. Vandaar dat we de bespreking van de tekst uit de proefbundel der (binnenverbandse) broeders tot een derde artikel uitbreiden. Weer laten we in hoofdzaak dr. C. Rijnsdorp aan het woord en komen daar nauwelijks tussen.

„Psalm 20. Vers 4: 'wij willen sterk zijn door het noemen / van 's HEREN naam op aarde'. Hier moest worden gerijmd op 'beroemen'. Is tegenover die roemtaal het alleen maar 'noemen' van 's Heren naam voldoende?

Psalm 23. Vers 2: 'Hij sterkt mijn ziel; niets kan mijn rust verstoren: / Hij brengt mij om zijn naam in rechte sporen'. Is het niet juist dit om te keren en het gebracht worden in rechte sporen te doen voorafgaan aan de onverstoerbare rust?

Psalm 25. Vers 2: 'maak mijn hart ertoe genegen / die blijmoedig in te slaan'. Het gaat hier niet over het inslaan van ruiten, maar van paden. Natuurlijk is het heel gewoon te zeggen (in proza): 'daarginds slaan we het linkse pad in'. Maar als 'in te slaan' aan het eind van de regel komt en daardoor nadruk krijgt, dringt de letterlijke betekenis van 'inslaan' zich op. Wie dat niet voelt heeft geen poëtisch begrip. En waarom spreekt Hasper in vers 7 van 'Gods vertrouw'lijk' omgang', terwijl 'Gods verborgen omgang' zoveel rustiger klinkt met die drie korte o's op het zware maatdeel? Moest er zo nodig een medeklinker bij en daaraan twee e's worden opgeofferd?

Nog even een onderbreking. Hasper had wél 'Gods verborgen omgang'. Ondanks de waarschuwing van Rijnsdorp na het lezen van het rapport hebben deputaten de fout in hun proefbundel gehandhaafd. Br. Mijderwijk was zo wijs, diverse adviezen van Rijnsdorp tijdig over te nemen.

„Psalm 27. 'Al zijn ook in mijn tegenspoed en strijd / mijn vader en mijn moeder weggegaan'. Er moest gerijmd worden op 'neemt mij aan'; en 'heengaan' zou ook kunnen betekenen: gestorven. Vandaag: weggegaan. Toch niet om een boodschap?

Psalm 29. Dit rijmproduct van P. Mijderwijk is zo slecht, dat het onbegrijpelijk is hoe het in de bundel terecht is kunnen komen. Vers 2: 'als de donderslagen klinken / past het ieder neer te zinken'. Donderslagen klinken niet, ze rommelen. En dat gepaste neerzinken... Vers 3: 'ceders buigen krakend krom /, breken stuk of vallen om'. Vers 4: 'hinden maken vreemde sprongen / werpen in die nood haar jongen'. Al springende?

Over het algemeen hebben we de opmerkingen van Rijnsdorp weggelaten, wanneer die tussen deputaten-rapport en proefbundel zijn overgenomen. Hier hebben we een alinea laten staan, hoewel br. Mijderwijk er zijn voordeel mee deed. Want die door Rijnsdorp afgekeurde termen waren toch maar gedicht, waren toch maar door deputaten in hun rapport overgenomen, waren toch maar door de resp. synoden aanvaard, zij het voorlopig. En stonden onder het oordeel: „Schriftgetrouw, tekstgetrouw, hedendaags Nederlands en vlot zingbaar”. — Rijnsdorp vervolgt:

„Psalm 30: 'Al daalt de avond ook in tranen (die avond namelijk) / de ochtend zal weer blijdschap banen!' Vers 7: 'mijn rouwkleed hebt Gij losgedaan'. Het is weer de heer Mijderwijk met zijn 32 van de 150 psalmen.”

Mijderwijk heeft de tranen achteraf vervangen door klachten. En van hem zijn bij nader inzien geen 32 maar 13 psalmen in de proefbundel opgenomen. Maar dat kon Rijnsdorp niet weten.

„Psalm 31. Vers 3: 'voorraadskaam'ren'; u hebt mij al begrepen: Hasper! Aan de medeklinkers herkent men de berijmer! Het is allermist mijn bedoeling, de grote verdienste van Hasper als ijsbreker te verkleinen. Hij was een pionier. Maar hier gaat het om zijn berijming, die ruim een derde deel uitmaakt van wat door de vrijgemaakte kerken geaccepteerd is.”

Opmerking. Het is niet ruim een derde deel maar bijna een derde deel geworden. De voorraadskaamren zijn tijdig ingeruild voor kamers. En slechts de binnenverbandse vrijgemaakte kerken 'aanvaardden' dit werk van Hasper; zij het om in de proefbundel te worden opgenomen.

„Psalm 37. Vers 3: 'in grote vrede leeft hij dan voldaan'. Ook hier weer de anticlimax: voldoening is minder dan vrede, laat staan grote vrede. Er moest worden gerijmd op 'gedaan'.

Psalm 42. Vers 4: 'Watervloed roept tot watervloed /, kolkt en bruist

Vervolg van pag. 67

ZENDING EN OPWEKKINGSBEWEGING

neemt de gelovige mens met zijn inzichten serieus. Hij schuift hem niet bruiks aan de kant. Op dezelfde wijze neemt God ook de heidense mens met zijn krachtenfilosofie serieus. Hij onttakelt hem niet door hem in een oogwenk zijn heidense overtuigingen en inzichten in krachtenordening af te nemen; en er andere voor in de plaats te zetten. Hij laat de mens volwaardig mens ook in zijn bekering. God respecteert de menselijke structuren en rechten want Hij maakte ze zelf. Er vindt een gesprek plaats tussen God en mens, in prediking en huisbezoek, eens en telkens weer. De Zoon van God is mens geworden om door Zijn Geest en Woord naast de heidense mens te kunnen gaan staan in zijn ontologische krachtenwereld, en hem daarin te overtuigen van zonde en van gerechtigheid en van oordeel.

Het is een wonder van genade om iemand gade te slaan die enkele jaren geleden nog voluit in zijn heidense krachtenwereld gelukkig was, maar die nu de Here Jezus als Verlosser heeft aangenomen, van schuld weet en van genade, van schepping en zondeval en eindoordeel. Deze mens is niet onttakeld, maar er is aan hem getrokken in prediking en huisbezoek, in bijeenkomst en catechisatie door God; er is gediscussieerd en vertroost en vermaand, er is gedroomd en gedacht, er is gebeden en verwenst. Zo'n Christen wordt door de Heere niet tevoorschijn getoverd na een paar minuten prediking.

Leerzaam is het om nog eens naar de Dordtse Leerregels te luisteren — voorwaar geen dagelijkse lectuur op het zendingsveld — die van de mens zeggen dat hij door de val niet heeft opgehouden een mens te zijn, begaafd met verstand en wil, en dat alzo de bekering de wil van de mens en zijn eigenschappen niet vernietigt. Waar de vaderen met de mens voor ogen zoals zij hem toen kenden in Westeuropa, reeds zeiden dat de bekering een organisch proces is waarin de Heere wonderlijk werkt maar de

mens als mens volkomen ernstig neemt, hoeveel te meer moeten wij voor het overredend en betuigend verkeer van God de Bantoeman — gevangen als hij is in zijn cyclische wereldbeschouwing en magische krachtenwereld — tijd inruimen in prediking en huisbezoek en gemeenschap, en niet op pressure-cooker-bekeringen aandrigen.

De Gereformeerde zending kan niet op zoveel bekeringen bogen als de opwekkingsprediking. Maar daartegenover staat dat het aantal afgevallenen in die kringen dan ook altijd groter is dan bij ons. Wij hebben onze afge-

dwaalden — de Heere brenge ze terug — maar het gemak waarmee bekeringen in opwekkingsbewegingen plaatsvinden gevolgd door al even schielijke afval, is ons vreemd. Voorlopig verkiezen we de moeizame methode in de zending, van het onderrecht en de prediking en het huisbezoek en het gesprek, en nog eens weer, en nog eens weer, omdat we geloven dat God zo bezig is met de heidense mens. Hij is wel haastig om naar het einde te komen maar Hij geeft de mens tijd om zich te bekeren en overvraagt hem niet.

(wordt vervolgd)

Jaarvergadering „Opbouw”

Wilt U even noteren:

Datum:	18 maart 1978, 10.00 uur.
Plaats:	Jeruzalemkkerk, Utrecht.
Thema:	De Charismatische Beweging.
Spreker:	Ds H. Smit van Barendrecht.
Koffie en broodjes:	worden U graag aangeboden.
Kleine kinderen:	Crèche beschikbaar.

mij tegemoet /, immers hebben al uw goiven /, al uw baren mij bedolven'. Aan dat ook alweer potsierlijke 'immers' herkent men de bewerker, de man van de 32 herzieningen van de statenberijming."

Mijderwijk heeft gepubliceerd dat het potsierlijke woord 'immers' niet van hem, maar van deputaten afkomstig is. En uit de proefbundel blijkt, dat na de critiek van Rijnsdorp 18 psalmen van deze berijmer vervallen zijn. Toch blijft het requisitoir beklemmend.

„Het zou mij te ver voeren, op deze toch al globale wijze alle 150 psalmen na te gaan. Als de vrijgemaakte kerken hun eigen berijming willen hebben, is dat formeel gesproken hun goed recht. Het is ook allerminst mijn bedoeling, door het aantonen van feilen in berijming b de superioriteit van berijming a te bewijzen. Ook daar (in de interkerkelijke berijming dus) is, juist door het onophoudelijk herzien, nog wel het een en ander in terecht gekomen of blijven staan, dat niet zo best is.

Maar nu, helemaal aan het eind, wil ik toch nog iets zeggen over het verschil tussen berijmen en herdichten. De dichter beschikt over een grotere taalgevoeligheid, een veel rijker taalinstrument en over een beproefde techniek. Hij ziet veel meer mogelijkheden en werkt zich lang zo gauw niet vast in een struikgewas van woorden. Hij weet de rijmdwang te vermijden en kent de gevaren van de eindwoorden.

Komt daar nog bij dat hij met een aantal collega's samenwerkt en dat ook de niet-dichters hun zegje mogen zeggen, dan is er een creatief veld tot stand gekomen, dat niet alleen kwaliteit, maar ook overeenkomst van stijl waarborgt. Dit alles is het voorrecht en naar mijn mening ook de voorrang van de IKB (interkerkelijke bundel in het Liedboek).

En wat de schriftgetrouwheid betreft, als de vrijgemaakten in deze naar mijn mening dubieuze bundel hun opvatting van schriftgetrouwheid gerealiseerd zien, geluk ermee! Ik herinner me een speels gedicht van Jan Engelman uit de jaren dertig: 'Arne Borg zwemt duizend meter — Arne Borg doet alles beter.'"

—o—

Het is zonder leedvermaak, eerder met grote schaamte, dat wij deze dingen doorgeven. Het oordeel van dr C. Rijnsdorp, een gezaghebbend schrijver, litterator, romancier en essayist, is al bijna twee jaar geleden gepubliceerd. U hebt er ons niet over gehoord, hoewel het in een blad stond, waarvan wij mederedacteur zijn.

Maar het is nodig, het 'Gereformeerd Kerkboek' kritisch te bezien. Deputaten verzoeken het nadrukkelijk, zij het niet aan buitenverbanders. Ze hebben

echter wel synodale en andere broeders voor zich laten werken — waarom zouden ze zich uitgerekend van ons blad niets aantrekken?

Daarom nog een opmerking. Deputaten staan wel zeer onder de spanning van de „meerdere vergaderingen". Ze schrijven in hun voorwoord over synoden die hebben „vrijgegeven", die hebben „vastgesteld", die opnieuw vaststelden, besloten, verwijderden en opnamen en die straks in 1981 (wanneer de kerken dan nog bestaan, wanneer deze wereld nog zo doordraait) de definitieve lezing van deze psalmberijming onze kleinkinderen op het hart zullen binden. Alles ademt synodaal gezag — tot de feilen toe. En wij denken aan wijlen prof. dr S. Greijdanus, die de synoden noemde: knechten van de knechten van de knechten van de kerkeraden. Aan Prediker, die citeerde: 'ik heb gezien knechten te paard en heren te voet'.

Ook in de buitenverbandse kerken zijn soms broeders, die argwanend kijken naar de kerken, welke, in de vrijheid van Christus staande, uit het Liedboek zingen. Zulke broeders zouden eerst wel eens weer een geordend kerkverband met een heuse synode willen afwachten, voor ze een keus (indien er dan nog van een keus sprake is) maken. Die broeders kunnen gerust zijn. Het blijft nog altijd zo: als ieder doet wat goed is in zijn ogen (als in de tijd van de Richteren, namelijk: zonder op de wetten des HEEREN te letten!) dan kan alles grondig mis gaan. Maar mét synodes en mét deputaten kan het ook goed fout gaan. Dat zien we langzamerhand.

En als er iets fout moet gaan dan is een plaatselijk kerkeraadsbesluit, in overleg met de gemeente, altijd een wijzer fout — dan dat de kerken haar verantwoordelijkheid weer leggen in handen van de knechten van de knechten van de knechten van hun kerkeraden. Want die synodes zijn na sluiting onvindbaar. Maar de kerken blijven rekenschap schuldig.

—o—

We hebben nu in drie artikelen stilgestaan bij de tekst van de psalmberijming in het „Gereformeerd Kerkboek". Die is uiterst belangrijk. Niemand kan Gode waardiger woorden toezingen, zei Calvijn, dan die God zelf eerst op zijn tong gelegd heeft. Bij de bespreking van een gezongen stuk liturgie (liturgie = bediening des heilighdoms) moeten we wel kritisch op onze hoede zijn.

Nu komen we aan het tweede deel van deze liederen toe: aan de muziek. Ook die is interessant voor de kerkganger. Zo min hij theoloog hoeft te zijn om de psalmtekst te verstaan — zo min hoeft hij musicus of musicoloog (kenner van de muziekgeschiedenis) te zijn, om de psalmen te kunnen zingen: ordelijk, betamelijk en welluidend.

Zullen we daar dan een volgende keer op ingaan? Of liever eerst iets anders?

C. VEENHOF — KAMPEN

Over oorlog en vrede

De lezers van Opbouw zullen zonder twijfel met grote belangstelling de discussie over de dienstweigering volgen die tussen drs De Jong en drs Goudriaan wordt gevoerd. Want iedereen begrijpt dat aan de kwestie van de dienstweigering vooral in onze tijd heel veel vast zit. Daarmee hangt samen, om maar iets te noemen, heel het probleem van bewapening of ontwapening. En daarmee hangt weer samen de houding van het „vrije Westen", en zo ook van ons land, t.o.v. het allergrootse probleem van de wereld van vandaag, namelijk het opschuiven en steeds sterker worden van de immense militaire macht van de Sowjet-Unie en haar satellieten. Dat wil zeggen: van het „Communis-

tisch Wereldsysteem". Zoals van zelf spreekt meng ik mij niet in de genoemde discussie. Dat zou niet behoorlijk zijn. Ik wil alleen enkele herinneringen ophalen en wat feiten noemen.

☆☆☆

In november 1918 kwam het einde van de gruwelijke eerste wereldoorlog. Het overwonnen en gedemoraliseerde Duitsland moest een ontzaglijke oorlogsschuld betalen, en de schuld van de oorlog op zich nemen! Een en ander was vastgelegd in het verdrag van Versailles, waarin alle haat van de franse staatsman Clemenceau tegen de „Boches", de Duitsers was geïnvesteerd. Duitsland ging een onvoor-

stelbaar zware tijd tegemoet, vol revolutionaire woeling, een inflatie die gigantische vormen aannam en een even gigantische werkeloosheid. Er kwamen bankbiljetten van een miljard mark in omloop! Het is gebeurd dat Nederlanders voor enkele guldens dagen lang in een Duits pension konden logeren! De hollandsse gulden was „hard"! Massa's duitse- en ook hongarse kinderen kwamen in die tijd naar ons land omdat de ouders hun niet langer te eten konden geven.

Eén „lichtpunt" was er in die tijd wel. En dat was de oprichting van de Volkenbond! De oorlog was zo gruwelijk geweest en de mensenslaching zo onvoorstelbaar afschuwelijk, dat zó iets nooit meer mocht gebeuren. Die Volkenbond was een teken daarvan dat de landen die de oorlog gevoerd hadden zich ervan bewust waren dat een zó onmenselijk gebeuren zich nooit meer mocht herhalen. Er moest een internationale rechtsorde komen om de eventuele conflicten tussen de volken op vreedzame en dwingende wijze tot oplossing te doen brengen. En het orgaan dat zo'n rechtsorde in het leven zou roepen en handhaven

was die Volkenbond.

Sommigen waren er zo enthousiast over dat ze zelfs een nieuwe tijdrekening wilden invoeren die beginnen zou op de dag waarop die Bond was opgericht. Al waren niet allen zó enthousiast, — algemeen heerste in die naoorlogse jaren de overtuiging dat er nooit meer een wereldoorlog zou uitbreken. Zelf behoorde ik toen ook tot die onnozelen.

In ons land werd toen de defensiebegroting geweldig gereduceerd en leger en vloot volkomen verwaarloosd. Ze werden na de inspanningen van de neutraliteitshandhaving tussen 1914 en 1918 gedecimeerd.

De socialisten, georganiseerd in de S(ociaal) D(emocratische) A(rbeiders) P(artij) hieven de oude leus van „geen man en geen cent" voor leger en vloot met nieuwe kracht opnieuw aan. Het „pacifisme" bloeide welig. Velen liepen met het insigne van „het gebroken geweertje", teken van a.nti-militairistische gezindheid. De S.D.A.P. en ook de Vrijzinnig-Democraten stuurden zelfs op volledige ontwapening aan. De leider der socialisten Albarda sprak van „dappere ongehoorzaamheid". Pers en

pamflet, plaat en lied propageerden de „vrede op aarde”, de weerloosheidsidee, en kwamen op tegen het „wegsmijten van miljoenen aan de hobbies van hoge officieren”. Het werd een sport om op het leger af te geven. Honend sprak men dat het Nederlandse militarisme wankelde en dat men zelfs geen herhalingsoefeningen kon houden zonder zich belachelijk te maken. Toen een minister — Pop geheten — de jaarlichtingen miliciens van 23.000 man op 13.000 terugbracht sprak men van een „poppenleger”. De oefentijden van de infanterie werd gereduceerd tot 5½ maand! Door vooroefeningen „thuis” kon men die tijd zelfs nog wat verkorten!

Toen een vlootwet die o.a. een minimale verdediging van Ned.-Oost-Indië — waarop zoals ieder wist Japan loerde — beoogde, in 1924 in de Kamer werd ingediend werden er veel meer dan een miljoen handtekeningen verzameld op een petitionement dat de verwerping van die wet eiste. En toen de wet met 50 tegen 49 stemmen werd verworpen ging er door heel het land een gejuich op alsof het land voor een nationale ramp was bewaard. In de tweede wereldoorlog werd de rekening hiervan vooral in de slag op de Javazee op bloedige wijze gepresenteerd!

☆☆☆

Maar terwijl men in ons land en speciaal ook in het volk zo aan 't harrewarren was met leger en vloot en later een enorme economische crisis het land teisterde — in 1936 meer dan 400.000 werkelozen — begon in Duitsland zich het fenomeen Hitler te roeren. Hij klom omhoog in een volk dat aan de rand van de ondergang leefde. Men spotte in ons land aanvankelijk met hem. Hij was een belachelijke idioot met zijn bruinhemden en hakenkruis. Vooral toen hij na een mislukte „Putsch” in München in de gevangenis verdween. Daarin schreef hij zijn boek „Mein Kampf” waarin hij op zeldzaam openhartige wijze zijn ideeën uiteenzette. Hier leste men op dit produkt van de man die zich „Führer” noemde niet. Soms, als men het las, had men er zelfs nog wel een goed woord voor over. Zo b.v. in het antirevolutionaire dagblad „De Standaard”. In zijn „Ogen op de rug” vertelt Den Doolaard — hij was niet lang na Hitlers machtsovername als al te openhartig critiserende journalist Duitsland uitgezet — dat toen al honderdduizenden exemplaren van „Mein Kampf” in omloop waren. Koos Vorrink, de voorzitter van de S.D.A.P., het nog niet kende! ¹⁾ In ons land „bemoeide” men zich niet met Nazi-Duitsland. Er ontstond ook hier wel een zusterpartij van de Nazi's, maar daarmee werd vooral gespot. Ze behaalde evenwel in 1935 bij de Statenverkiezingen toch nog 80% van de stemmen.

Aanvankelijk was er bij velen toch nog wel wat sympathie, althans een zekere waardering voor het „Derde Rijk”. Er kwam daarin weer orde.

¹⁾ In totaal werden van „Mein Kampf” negen miljoen exemplaren verkocht!

En de werkeloosheid nam daar zinderender af. En bovenal: het was een bolwerk tegen het communisme! Die communisten — ze vormden in Duitsland een machtige partij — waren door Hitler grondig buiten spel gezet. De regeringen van de staten van West-Europa bleven „vriendelijk” jegens Hitler-Duitsland. Het was immers een „bevriende mogendheid”. Men mocht die niet irriteren, laat staan kwetsen. De houding van de kerken, met name in ons land, was navenant. Men moet het beschamen-de boek van Dr G. van Roon „Protestants-Nederland en Duitsland 1934-41” maar eens nalezen!

Toen een bekend Hervormd predikant in 1937, in een door de radio uitgezonden preek „durfde” te zeggen: „Het is niet alleen dat de N.S.B. verkeerde denkbeelden verkondigt, doch het is het volgen van de Nazi-methoden en de bloed-, rassen- en bodemtheorie, die verderfelijk is”, werd de uitzending van de preek abrupt afgebroken. Dat was „beledigen van een bevriende mogendheid”!

☆☆☆

Er was toen één man, een Engelsman, Winston Churchill geheten, die bij heel velen in eigen land — en toen een vertaling van zijn artikelen af en toe ook in een van onze kranten verscheen — ook in ons land hevige irritatie en vaak angst veroorzaakte. Die man, hij was gelukkig een volkomen uitgerangeerd politicus, schreef rondweg dat Hitler-Duitsland een oorlog voorbereidde. Moet je je voorstellen: dat werd in het openbaar over een „bevriende mogendheid” geschreven! Die man nam n.b. „Mein Kampf,

serieus. En, waar hij het vandaan haalde wist niemand, hij vertelde allerlei finesses over de ontzagwekkende wapen- en vliegtuigproductie in Duitsland. En al werd vanuit officiële duitse instanties met alle nadruk betoogd dat Churchill leugens verkondigde — hij ging onverstoord verder met zijn verhalen. Die Churchill was een echte oorlogsophitsers. Tot overmaat van ramp wekte hij zelfs de Westeuropese landen ook nog op om hun defensie te versterken. Gelukkig had die wenk geen enkele invloed op de regering van het Britse imperium.

Toen Den Doolaard in ons land iets dergelijks wilde doen door, na zijn uitwijzing uit Duitsland, een boekje te schrijven met de titel „Het hakenkruis boven Europa” kon hij er maar moeilijk een uitgever voor vinden en het boekje werd maar heel slecht verkocht!

Ons volk bleef zich bezig houden met zijn problemen en dat op de eigen beperkte, nationaal-bekrompen manier. Het wou rust!

En — het zou allemaal wel meevalen!

P.S. Juist toen ik de drukproef van dit artikel kreeg had ik een opstel van Prof. Gerbrandy over Churchill gelezen. En daarin stond o.a. het volgende: „Niet lang vóór het uitbreken van de tweede wereldoorlog zei een Nederlands staatsman tegen mij: Churchill transposeert onze tijd geheel terug in het verleden, hij is bezig met de revisie van zijn boek over de jaren rond de eeuwwisseling van 1700 (over Marlborough, vier delen — C.V.) en ziet alle gebeurtenissen in het licht van het verleden: zijn woord is niet up-to-date.”

boekbespreking

Alles op Alles

Jimmy Carter

Uitg. Kok Kampen

Prijs f 19,90

De president van de Ver. Staten heeft dit boek geschreven, toen hij nog aan het begin stond van zijn succesvolle verkiezingsstrijd voor het presidentschap.

Hij geeft in dit boek een schets van zijn levensloop. Op de boerderij, bij de Marine, in de politiek, zijn werk als gouverneur en tenslotte zijn strijd om in het Witte Huis te komen.

Zoals men van deze uitgever mag verwachten is het boek keurig uitgegeven. Kleurige foto's geven ons beelden van Carter en zijn familieleden.

Het vlot geschreven boek geeft ons, naar mijn indruk, een goed beeld van de man, die nu de machtigste persoon van de Ver. Staten en wellicht van de hele wereld is.

De openhartige vertellingen van Carter doen echer ook de vraag rijzen, of deze Jimmy Carter wel geschikt is voor het hoge ambt van president. Carter laat zich in dit boek nl. kennen als een vrij

naïeve figuur, die meent, dat hij via zijn boer zijn en zijn gouverneurschap nu de aangewezen man is om de Ver. Staten weer aan de top der naties te stellen. Er straalt ons in zijn hele verhaal een kinderlijk vertrouwen tegemoet, dat eigenlijk beangstigend is.

Sterk komt dit uit in zijn rede, die hij hield voor de Democratische Conventie, waarin hij zijn visie voor de toekomst ontwikkelt.

Hij zal het samen met het Amerikaanse volk wel eens voor elkaar maken. Hij zal van alles, maar nergens lees je hoe hij het doen zal.

Opvallend is ook zijn vertrouwen op de mens en vooral op de Amerikaanse mens. In ieder mens, zo schrijft hij, schuilt iets moois, zuivers en edels, naast een verlangen tot zelfbevestiging.

Voor al op de Amerikanen vestigt hij zijn vertrouwen. Onze harten zullen weer zwellen van trots, als wij ons Amerikanen noemen.

Zijn godsdienstige beschouwingen bewegen zich in dezelfde lijn. Ook daar draait het om wat wij moeten doen. Na alles wat ik van de godsdienstigheid van Carter las, was hetgeen hijzelf daarover schrijft wel het meest teleurstellende.

Het zou interessant zijn, als Carter na een jaar president te zijn geweest, eens een vervolg schreef en analyseerde wat tot nu toe van zijn hoog gestelde verwachtingen is terecht gekomen.

Het zou best eens kunnen zijn, dat in de historie later de onbetrouwbare Nixon geroemd zal worden om wat hij voor de

Ver. Staten gedaan heeft met betrekking tot Vietnam en China, terwijl de eerlijke welwillende Carter een vergeten man wordt, omdat hij heel weinig heeft kunnen bereiken.

Een leerzaam boek, maar ook een boek, dat ons weinig hoop geeft voor Carter als president van de Ver. Staten.

J. Meulink, Enschede

—o—

Lichtdragers

— Ds J. J. Poort beantwoordt vragen van jongeren —

Uitgave van de Evangelische Omroep. 64 pag. Prijs f 5,90.

Wij hebben met belangstelling van de inhoud van dit geschrift kennis genomen. De bekende legerpredikant, Ds J. J. Poort, doet hierin een poging om kort en bondig allerlei vragen, die via de E.O.-jongerendag 1976 aan hem werden voorgelegd, te beantwoorden. We vinden, dat hij in doorsnee daarin geslaagd is! Kollega Poort verstaat de kunst om de konkrete waarheid Gods te populariseren zonder afbreuk te doen aan de orthodoxie. Hij weet de dingen zó te zeggen, dat ze bij je blijven haken. Dat is uitermate belangrijk juist in onze tijd, waarin vele waarden vervagen en de interessesfeer van de massa steeds meer wordt bepaald door de vraag naar „brood en spelen”. Het is verkwikkend als je merkt hoe jongeren met allerlei vragen bezig zijn. Al zijn er ook wel ongelukkig gestelde vragen bij, men zoekt op christelijke wijze naar een oplossing van zijn problemen. En de vragen van de jongeren van nu kunnen wel eens minstens zo belangrijk zijn als de antwoorden van de ouderen van toen. Iemand heeft opgemerkt, dat we niet moeten proberen de jongeren het geloof geprefabriceerd aan te reiken. De auteur weet het puntig te zeggen, b.v.: „Maar stellig, naast het voorleven van die waarheid, is er ook het voorlezen over die waarheid. Naast het gedrag van de christen is er ook wat hij te zeggen heeft. Het één kan nooit zijn zonder het ander” (p. 7). En verder: „Daar is eens gezegd: zonde is een woord waaraan één letter ontbreekt: de r! Dus zonde is alles wat je zonder God doet. En nu moet jij zelf maar het antwoord geven” (p. 13).

Wat de kerk betreft vereist een goede zin als: „De ware oecumene is rondom het kruis van Golgotha” toch wel een nadere uitwerking in de situatie van vandaag. (p. 15). De stelling, dat de grenzen van de gemeente van Christus dwars door onze kerkgenootschappen heengaan, verhoogt o.i. niet de aktiviteit om alle ware christ-gelovigen bij elkaar te brengen. Bij de opmerkingen, die de schrijver maakt t.a.v. de uitverkiezing (p. 34 e.v.) missen wij het schriftuurlijk gegeven van de Verbondsrelatie van God tot Zijn volk. We bedoelen niet het Verbond als stopwoord te gebruiken, maar zijn ervan overtuigd, dat dit een beheersende bijbelse notie is.

Overigens hebben wij alle waardering voor wat Ds Poort ons in dit boekje presenteert! Wij gebruiken dit werkje momenteel met een goed resultaat op de catechisatie voor de jeugd van 16 jaar en ouder. Ze krijgen elke week enkele vragen mee naar huis, zetten hun eigen antwoorden op papier en zo praten wij er dan samen verder over door! Het voordeel van deze methode is, dat je in de catechese eens andere wegen bewandelt dan de platgetreden paden. Voorts slaan de vragen aan, omdat ze ook onder onze

jongens en meisjes leven. Mede daarom bevelen wij dit boekje van Ds Poort hartelijk bij u aan!!

O. Mooiweer, Enschede

—o—

Christen in Zuid-Amerika

M. C. Capelle

Uitg. Buijten & Schipperheijn

Prijs f 24,50

In dit 239 bladzijden tellende boek geeft M. C. Capelle een karakteristiek van het geestelijk leven in Zuid-Amerika.

De schrijver merkt zelf in zijn voorwoord op, dat dit schijnbaar onmogelijk is, omdat het geestelijk leven in Latijns Amerika zeer geschakeerd en tegelijk zeer ongecoördineerd en gecompliceerd tot ons overkomt.

De schrijver wijdt eerst enkele hoofdstukken aan de R.K. Kerk, die vier eeuwen lang daar vrijwel de enige christelijke kerk geweest is. Het Protestantisme, dat pas daar sinds de vorige eeuw vaste voet in Latijns Amerika kreeg, is dan ook niet te verklaren als men de ontwikkeling van het rooms-katholicisme niet kent.

Centraal staat in dit boek de vraag naar bevrijding.

Een begrijpelijke vraag. Immers Zuid-Amerika is een land van afschuwelijke tegenstellingen. Grote ellende en armoede tegenover geweldige rijkdom. Grote paleizen naast miserabele krotten. Wanneer je b.v. bij de zeer luxe Copacabana, het strandgebied van Rio de Janeiro komt, zie je daar vlak achter de meest ellendige krottenwijken, die je maar denken kunt. En de kerk koos bijna altijd de kant van de rijken en de onderdrukkers. Op de vraag naar bevrijding worden zeer verschillende antwoorden gegeven. Sommigen zien de vervulling van Gods beloften als de uitleiding van de armen uit de onderdrukking van de rijke minderheid der machthebbers. Het heil wordt aards, sociaal, economisch en politiek vertaald. Zij werken dan ook van harte mee aan een revolutionair program tot omverwerping der bestaande levensverbanden.

Daartegenover staan andere christenen, die de bevrijding verwachten van de bekering van de individuele mens.

Daartussen zijn dan allerlei schakeringen. De vraag naar bevrijding is een vraag, die alle kerken bezig houdt.

Capelle geeft een boeiende beschrijving van vier eeuwen rooms-katholicisme, dat niet geconfronteerd werd met andere kerken.

Kan men Zuid-Amerika na deze vier eeuwen een gekerstend land noemen?

De 1e zendingsconferentie te Edinburg in 1910 meende deze vraag bevestigend te moeten bantwoorden.

Wanneer men dit boek gelezen heeft, twijfelt men toch wel.

Er is bij velen wel een traditionele binding aan de kerk, maar daar blijft het ook bij. Voor velen is het christelijk geloof niet wezenlijk anders, dan dat van de Moslims. Men gelooft in God en onsterfelijkheid en vervult zijn kerkelijke plichten. Christus is volkomen verdronken door Maria.

Zelf kreeg ik indertijd hetzelfde scherpe oordeel over rooms-katholiek Amerika te horen in een nederlandse r.k. kolonie in Brazilië. Deze r.k. nederlanders voelden zich geestelijk meer aan ons gereformeerden verwant dan aan hun „geloofs-genoten” in Latijns Amerika.

De meerderheid belijdt een geloof, dat weinig te maken heeft met de wezenlijke inhoud van het Evangelie. Het bijgeloof heeft het geloof geheel overwoerd.

Het beeld van de R.K. Kerk wordt verder nog gecompliceerder door het feit, dat er minstens vyf stromingen zijn.

De richting, die internationaal het hardst aan de bel trekt is die waarvan aartsbisschop Dom Helder Camara de woordvoerder is.

Deze richting stelt de kerk verantwoordelijk voor de collectieve zonden van de alles stagnerende structuren. Er is een sterke beweging voor de naaste. Helaas zijn bij deze richting sterk horizontalistische tendensen.

In de zelfde kerkgemeenschap zijn ook groeperingen met een duidelijk charismatisch karakter. Deze liggen in de lijn van de Pinkstergemeenten.

Opvallend ook in Latijns Amerika is het verregaand syncretisme. Er zijn secten, die de goden van Afrika aanbidden en toch ook voor goed r.k. doorgaan.

Tenslotte noem ik nog de grote invloed van het spiritisme. Dat geldt vooral Brazilië, waar een derde van de bevolking onder invloed van het spiritisme staat.

Naast deze zeer geschakeerde en gecompliceerde R.K. Kerk is er nu ook een kleine Protestantse minderheid.

Vooraf vanuit Noord-Amerika is de laatste tijd hier veel zendingswerk verricht. Maar ook de Geref. Kerken en de Vrijgemaakt Geref. Kerken bedrijven er zending.

Een hoofdstuk ook wijdt Capelle aan de zegenrijke arbeid van Betty Smit.

Het zijn slechts enkele grepen uit deze boeiende beschrijving van het geestelijk leven in Latijns Amerika.

Capelle noemde in zijn voorwoord het geven van een karakteristiek een schijnbaar onmogelijke opgave. Ik geloof toch, dat hij in dit boek er goed in slaagt ons een verantwoorde kijk op het geestelijk leven daar te geven.

Wie hiervoor belangstelling heeft, kan uit dit geschrift veel leren.

Wat echter uit dit boek vooral naar voren springt is wel, dat Latijns Amerika een werelddeel is, waar het orthodox protestantisme een geweldige roeping heeft om het echte Evangelie te verkondigen dat bevrijding geeft van heel ons menselijk bestaan en heel de schepping.

Het boek, dat keurig is uitgegeven, bevat een uitvoerige literatuurlijst.

Hartelijk aanbevolen.

J. Meulink, Enschede

van de zending

Toen er in Opbouw van 3 februari een gedeelte van mijn rondzendbrief is opgenomen, is er de vermelding van het gironummer bij ingeschoten. Het postreknr. is 3186402 t.n.v. Stichting Zendings-Thuisfront Holland. Bovendien heb ik nog een verblijvend bericht. Terwijl Corrie van Galen en ik op het punt staan om deze week 17 februari te vertrekken, hoopt Debesai Negusse, morgen in Amsterdam aan te komen. Hij heeft een visum voor 3 maanden voor Nederland gekregen. Hij zal op l'Abri gaan studeren en probeert in dezelfde tijd een visum voor de V.S. te krijgen om daar aan het Covenant College te gaan studeren. Het is fijn dat er al giften ook voor zijn studie zijn binnengekomen, maar het gironummer staat ook nu nog voor hem open, want we zijn er nog niet.

Ik herinner U nog even aan het project om geld te sturen voor voedsel, voor de armsten in Asmara.

Verder hartelijk gegroet en God's zegen toegewenst en tot ziens na dit jaar in Pakistan.

Greet Rietkerk

Brisbane door een ramp getroffen

Dertig minuten duurde de storm die Brisbane geselde, 127 huizen volledig verwoestte, talloze winkels en gebouwen beschadigde, hoogspanningskabels deed afknappen als draadjes, auto's van de weg veegde en voetgangers tegen de grond smakte. Dit gebeurde op vrijdagavond, 17 december 1977 bij windstoten van 126 km per uur.

Gewoonlijk denken we bij het lezen over zulk een ramp even met medelijden aan de mensen die het trof. Brisbane is ver weg, aan de andere kant van de aardbol. Dit keer echter gaat het ons aan. Ds José Parraga werkt in Brisbane onder de Spaanse gastarbeiders en onder Chileense en andere vluchtelingen. De Rijswijkse Spanje-commissie organiseerde destijds de opleiding van br. Parraga, om de predikant bezig te zijn, aanvankelijk in Nederland onder Spaanse textielarbeiders. Maar toen de economische ontwikkeling in die industrietaak daartoe noopte, vertrok hij met een groep arbeiders naar Australië.

Wat heeft de Here Ds Parraga een veel bewogen tijd doen meemaken. Velen werden door zijn prediking tot de Heer geleid; anderen keerden zich vijandig af. Enkele jaren geleden werd Brisbane eveneens door een cycloon getroffen. Toen bleef het kerkgebouw gespaard en alle huizen van de leden van de gemeente. Nu echter werd het dak verwoest en kwamen er hevige regens het gebouw binnen en beschadigden meubilair en de voorraad Bijbels werd onbruikbaar.

Ds Parraga schreef ons over het gebeurde; hij was zeer terneergeslagen. Hoe komt de gemeente aan het geld, nodig voor het herstel van het dak en vervanging van de Bijbels? Het gaat om ruim tienduizend gulden reparatiekosten. Rijswijk zal de Bijbels sturen.

Wilt U meehelpen deze broederschapsweg in hun nood te helpen en op te beuren? De postrekening van de Geref. kerk te Rijswijk is 210.453. Zet U bij uw gift „Ds Parraga”.

Wil ook in het midden van de gemeente en in de gezinnen de Here aanroepen, dat Hij de gemeente in Brisbane, met haar voorganger, zegene en in het geloof versterke.

kerknieuws

Buitenverbanders bezig met nieuwe kerkorde

WEZEP — De vrijgemaakt-gereformeerde kerken (buiten verband) zijn het in de eerste zitting van hun landelijke vergadering-1978 nog niet eens geworden over de organisatie van hun kerkverband.

De landelijke vergadering — te vergelijken met een synode in andere kerkformaties — wordt om de twee jaar gehouden. De 46 afgevaardigden van de twaalf regio's — een andere benaming voor classes — kozen de nestor van de dienstdoende buitenverbandse predikanten, de 66-jarige ds L. J. Goris uit Wezep tot praeses; tweede praeses werd ds H. van Tongeren uit Maassluis. Tot eerste scriba werd gekozen ds C. P. Plooy

te Ede, tot tweede scriba ouderling A. B. de Boer uit Nijkerk.

De kerken van Oegstgeest, Baarn, Zeist en Nijmegen hadden eigen afgevaardigden naar Wezep gestuurd vanwege fundamentele bezwaren tegen het stelsel van getrapte afvaardiging, dat dit keer voor het eerst sinds het ontstaan van de buitenverbandkerken consequent werd toegepast. De vergadering besloot, deze afgevaardigden in de gelegenheid te stellen desgewenst bij de diverse agendapunten het woord te voeren, maar zonder stemrecht, zulks onder de uitdrukkelijke verzekering ze niet als „tweederangs kerken” te zien.

Artikel 31

Centraal tijdens deze landelijke vergadering stond de discussie over enkele artikelen van het nieuwe Akkoord van kerkelijk samenleven, dat de buitenverbanders aan het opstellen zijn, ter vervanging van de oude Dordtse kerkenorde en ter regeling van het onderling kerkverbandelijk samenleven. Stelde de vorige landelijke vergadering reeds enkele artikelen van dit akkoord vast, in Wezep lagen de meest fundamentele artikelen ter tafel, namelijk die welke handelen over gezag en bevoegdheid van meerdere vergaderingen als synode en classes in relatie tot de plaatselijke kerken.

De commissie functionering kerkverband had enkele nieuwe artikelen geformuleerd ter vervanging van het befaamde artikel 31 DKO, dat in de geschiedenis van de vrijgemaakte kerken, zowel bij de vrijmaking in 1944 als bij het ontstaan van de buitenverbandkerken in de jaren 1967 tot 1970 een centrale rol heeft gespeeld.

Sprak het oude artikel 31 ervan, dat besluiten van meerdere vergaderingen „voor vast en bondig gehouden zullen worden, tenzij bewezen worde dat ze strijden met Gods Woord of de artikelen van dit akkoord”, in de nieuwe buitenverbandse redactie heet het: „De besluiten van regionale en landelijke vergaderingen staan ter bekrachtiging aan de plaatselijke kerken en worden, zo enigszins mogelijk, in onderlinge liefde aanvaard. Wanneer een kerk echter van oordeel is, dat een besluit strijdt met de Heilige Schrift, of met dit akkoord van kerkelijk samenleven, of ook dat aanvaarding niet zou dienen tot heil van de gemeente, zal zij zich hierover aan de zusterkerken verklaren.”

Commissie-voorzitter ds J. C. Janse verwoordde het zo: „We hebben in deze nieuwe formulering een andere toon willen aanslaan: dicht bij de taal van de Schrift, en weg van de sfeer van het wetboek, het kille reglement. We hebben een tijd van scherpe heerschappijvoering op een vaak juridische wijze achter de rug. We willen nu proberen de dingen zo te zeggen, dat onze kinderen de geest van de Schrift erin proeven.”

Al uit de tegenvoorstellen, die de afgelopen maanden vanuit de buitenverbandkerken in groten getale waren ingediend, was duidelijk geworden dat dit nieuwe artikel niet bij alle kerken in goede aarde is gevallen. De kritiek kwam van twee kanten: enerzijds van kerken als Oegstgeest, Baarn en Doorn, die in de nieuwe formulering een veel te strakke binding zien aan besluiten van meerdere vergaderingen, wat — zo vrezen zij — zal leiden tot bevoogding van de plaatselijke kerken, tot inkapseling in de uniformiteit, tot het prijsgeven van de van God ontvangen ruimten en vrijheid. Anderzijds van de kerken van Bunschoten en Spakenburg, Leerdam, Zwolle, Enschede-Zuid en Langerak, die vrezen voor een veel te slappe binding van de plaatselijke

kerken aan besluiten van verscheidene vergaderingen. Deze kerken menen in de nieuwe formulering een veel te grote ruimte aan te treffen voor plaatselijke experimenten als de vrouw in het ambt en kinderen aan het avondmaal.

Beide standpunten kwamen ook ter vergadering tot uiting. Overigens lijkt het niet erg waarschijnlijk, dat de twee genoemde standpunten een meerderheid van de afgevaardigden achter zich zullen krijgen, te meer daar commissie-rapporteur C. Huizinga met zijn verdediging van het commissie-voorstel zichtbaar indruk maakte op de aanwezigen. „Als u bang bent dat de commissie de kerken van het gereformeerde pad wil afvoeren, bent u tevergeefs verontrust” zo hield hij de Langerakse predikant ds. H. A. Strating voor. „De commissie wil graag gereformeerd blijven en komt op geen enkele manier tegemoet aan het independentisme, waarbij plaatselijke kerken eigen wegen gaan zonder zich aan de zusterkerken te storen.”

De volgende zitting van de landelijke vergadering van de buitenverbanders is op 4 maart. Naast de voortzetting van de discussie over kerkorde en kerkverband zullen dan voorstellen tot samenspreking met de vrijgemaakte gereformeerde kerken (binnen verband) en de mogelijke toetreding tot de gereformeerde oecumenische synode aan de orde komen.

(Overgenomen uit „Trouw”)

ADRESSEN

HOORN — Binnen de kerkeraad van de Geref. Kerk van Hoorn heeft een scribaatwijziging plaatsgevonden. Was het voorheen br. A. Kamstra, thans is het br. J. Brands, Hertog Albrechtstraat 335 te Bovenkarspel.

Willen ALLE scribenten hier van goede nota nemen, daar onze vorige scriba binnenkort gaat verhuizen buiten Hoorn. Dus alle stukken aan onze nieuwe scriba. Voor uw attentie hartelijk dank.

„Want God is niet onrechtvaardig,
dat Hij uw werk zou
vergeten...”

Hebreeën 6 : 10a

De Raad van de (vrijgemaakt) gereformeerde kerk te Enschede-Noord deelt hierbij mee, dat het de HEERE behaagd heeft op vrijdag 24 februari jl. in Zijn heerlijkheid op te nemen broeder

JAN ODINK

op de leeftijd van ruim 74 jaar.

Kerkeraad en gemeente gedenken met dankbaarheid hoe br. Odink gedurende enkele ambtsperiodes als ouderling de kerk te Enschede met voorbeeldige trouw en grote liefde heeft gediend.

De God van alle genade vertrooste zijn vrouw, kinderen en verdere familie met Zijn rijke beloften!

Namens de raad voornoemd,
O. Mooiweer, praeses
R. J. Niemeijer, scriba

Enschede, 27 februari 1978

Hans de Jong Ineke de Groot

Zo de Heere wil
gaan wij op 10 maart 1978 om drie uur
trouwen in het gemeentehuis
te Hoozevee.

In een kerkdienst,
waarin zal voorgaan ds. H. Stolk,
zal God's zegen over ons huwelijk
worden gevraagd.

Deze dienst wordt om zeven uur
gehouden in de Oosterkerk,
Leeuweriklaan 33, Hoozevee.

In de ontvangsthuis van deze kerk
is daarna tot tien uur
gelegenheid ons geluk te wensen.

Harderwijk, Hoozevee,
Beneluxlaan 58 Einsteinlaan 20

Ons nieuwe adres is: Molenweg 60,
Zwolle.

VERSCHEENEN:

I en II KONINGEN

door Ds. C. Vonk

in fraaie stempelband met goudtitel
440 bladzijden - Prijs f 44,—

In de reeks „De Voorzeide Leer” zijn nu
over de H. Schrift de volgende delen
uitgekomen:

Ds. C. Vonk	bladz.
Inleiding - Genesis - Exodus	f 23,50 - 528
Levitikus	f 31,— - 768
Numeri - Deuteronomium	f 36,50 - 880
Jozua	f 35,— - 360
Richteren	f 35,— - 352
I en II Samuël	f 38,50 - 400
I en II Koningen	f 44,— - 440

Ds. F. van Deursen:

Psalmen I	f 35,— - 416
Psalmen II	f 35,— - 424

„...excellente Schriftstudie. Zijn belezendheid en hoe nauwkeurig hij te werk gaat kan blijken uit de prachtige noten na elk hoofdstuk. Opnieuw van harte aanbevelen.”
(O)osterhoff.

Degenen, die alle over de H. Schrift verschenen delen willen aanschaffen kunnen ze direct ontvangen desgewenst tegen betaling van f 15,— per maand.

Volledig prospectus op aanvraag.

Liebeek & Hooijmeijer b.v.

SINGEL 55 - BARENDRECHT
POSTREKENING 216828

PLAATS

**UW FAMILIEBERICHTEN
IN DIT BLAD**

REFORMATORISCHE POLITIEKE FEDERATIE

JONGEREN-CONGRES

PROGRAMMA

's Morgens aanvang 10 uur	Ds. JAAP ZIJLSTRA Thema: „De Bergrede” FORUM Koffiepauze Film „INSPIRAAK IN OPSPIRAAK”
Middagpauze	Koffie en broodjes aanwezig
's Middags aanvang 14 uur	MEINDERT LEERLING Thema: „Hier sta ik, ik kan niet anders” FORUM Sluiting door Ds D. v. da Wetering uit Vreischeloo

Forumleden o.a. K. Hamstra (Wagenborgen), Aat Wagenaar (Mijdrecht), drs W. Meijer (Heerde), Albert Jan Maat (Groningen), ds Huizinga (Nieuwe Pekela).

Voor nadere informatie:
H. Werkman, Leeuwerikhof 14, Ten Boer, tel. 05902-2319 - A. J. Maat, Canadalaan 87, Groningen, tel. 050-256435.

SOEMBA

BORNEO

JAARVERGADERING

op zaterdag 11 maart a.s. te Amersfoort in Restaurant „Amershof”,
Snoeckaertlaan 11 (plm. 5 minuten wandelen vanaf station-NS,
richting centrum)
Aanvang 14.15 uur

Op deze vergadering ontvangt u informatie van de kerk van 's-Gravenhage over het zendingswerk voor en over Soemba en Borneo.

Komt u allen zoveel mogelijk.

Kerkdienst met dr F Schaeffer

ZONDAG 12 MAART D.V.

om 7 uur n.m. in de
WILHELMINAKERK - BLEKERSDIJK 41 - DORDRECHT
(omgeving Centraal Station)

In deze dienst zal voor U worden gezongen en gemusiceerd.
Na afloop van de dienst is er gelegenheid tot koffie drinken en discussie.

Ds Schaeffer wordt in het Nederlands vertaald.

Medewerking wordt verleend door Ds M. Cornelisse van Dordrecht/
Zwijndrecht en de plaatselijke Youth for Christ.

Voor al uw

handels- en familiedrukwerk - boeken en folders

is uw adres

DRUKKERIJ „STEENBERGEN”

Nooitgedacht 3 - Zeist

Redactieleden:

Ir. A. W. Biersteker; Drs H. de Jong; Mr. dr J. Meulink; D. W. L. Milo; Ds E. R. Postma

Adres van de Redactie:

Ds K. Muller, Riouwstraat 59, 1521 SC - Wormerveer
Tel. 075-282589.

Adres voor de rubriek Kerknieuws:

Ds O. Mooiweer, Volksparksingel 45, Enschede, tel.
053-310259

Advertenties en druk:

Drukkerij „Steenbergen”, Nooitgedacht 3, Zeist,
tel. 03404 - 12452.
Advertenties inzenden tot dinsdagmorgen 10.00 uur.

Abonnementenadministratie:

Kon. Wilhelminalaan 38, Leersum, tel. 03434-4288

Abonnementsprijs:

f 39,— per jaar of f 20,— per halfjaar.
Buitenland f 45,— per jaar of f 60,— per luchtpost.
Giro 40 49 45.

Abonnementen kunnen ieder moment ingaan, doch slechts per 31 dec. eindigen. Opzeggen uiterlijk tot 15 november.